

ÖZGÜR ARAS TÜFEK'İN TÜRKÇENİN MUHAFAZLARI SERİSİ ROMANLARINDA DEĞERLER

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Funda BULUT¹, Şahin ŞİMŞEK²

1 Dr., Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, fbulut@kastamonu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7101-3496.

2 Dr., Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, ssimsek@kastamonu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4433-0004.

Geliş Tarihi: 20.02.2020 Kabul Tarihi: 08.11.2020 DOI: 10.37669/milliegitim.691929

*“Kötülük değersiz olduğu için
onu yapan da değersizdir.”*

Yusuf Has Hacib

Öz: İnsan davranışlarına yön veren insanın topluma uyumunu kolaylaştıran değerler, iyinin ve kötünün, doğru ile yanlışın ayırt edilmesine katkı sunarak toplumda bir denge oluşturur ve fertlerin huzur, güven ve uyum içinde yaşamalarını sağlar. Ülkemizde son yıllarda önem kazanan değerler eğitimi, eğitim uygulamalarında üzerinde durulan bir konu olmuştur. Değerler eğitimine romanlarında yer veren isimlerden biri olan Özgür Aras Tüfek, İslami Dönem Türk Edebiyatı'nın ilk eserlerini kurgulatarak farklı bir çocuk romanı serisi kaleme almıştır. “Türkçenin Muhafızları” adını taşıyan serinin *Bir Kelime Seyyahı* adlı ilk eserinde Kaşgarlı Mahmut'un; *Simurg'a Yolculuk*'ta Ali Şîr Nevâî'nin; *Mutluluk Bilgisi*'nde Yusuf Has Hacib'in; *Kelimelerin Işığı*'nda da Edip Ahmet Yükneki'nin hayatını anlatmıştır. Bu dört kitap, Türk dilinin büyük şahsiyetlerinin hayat hikâyelerini romanlaştırmasının ötesinde değerler eğitiminde kullanılabilir pek çok değeri de bünyesinde barındırmaktadır. Bu araştırmanın temel amacı, Özgür Aras Tüfek romanlarının çocuk edebiyatına ve değerler eğitimine katkısını incelemektir. Nitel araştırma yöntemi durum çalışması deseni kullanılan çalışmada “Türkçe'nin Muhafızları” serisi, Allport, Lindzey ve Vernon (1960)'un 6'lı değer tasnifine göre incelenmiş ve değerlerin nasıl işlendiği ortaya konulmuştur. Bu tasnife göre Özgür Aras Tüfek'in eserlerinde en çok sosyal değerlere en az estetik ve siyasî değerlere yer verildiği tespit edilmiştir. Romanlarda öğrenme aşkı ve öğretme aşkı değerleri yoğun olarak işlenmiş; iyilik, yardımlaşma, tabiat bilinci, adalet, doğruluk, çalışkanlık, vatan millet sevgisi, saygı, tevazu gibi öğrencilerle kazandırılması gereken pek çok değere yer verildiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Türkçenin Muhafızları, Özgür Aras Tüfek, değerler eğitimi, çocuk edebiyatı, İslami Dönem Türk Edebiyatı eserleri.

VALUES IN THE NOVELS OF ÖZGÜR ARAS TÜFEK'S TÜRKÇENİN MUHAFIZLARI SERİSİ (SERIES OF CONSERVERS OF TURKISH)

Abstract:

The values that facilitate the adaptation of the human beings to the society, create a balance in the society by contributing to the distinction of good and bad, right and wrong, and enable individuals to live in peace, trust and harmony. Values education, which has gained importance in our country in recent years, has been an issue emphasized in educational practices. Özgür Aras Tüfek, one of the names that included values education in his novels, brought the first works of Islamic Turkish Literature to the world of fiction and wrote a different series of children's novels. In the first work titled *Bir Kelime Seyyahı* (A Word Traveler) of the series named "Türkçenin Muhafızları" (Turkish Conserverns), Kaşgarlı Mahmut; *Ali Şîr Nevâî in Simurg'a Yolculuk* (Journey to Simurg); *Mutluluk Bilgisi* (In the Knowledge of Happiness), Yusuf Has Hacib's; He also described the life of Edip Ahmet Yükneki's *Kelimelerin Işığı* (The Light of Words). These four books contain many values that can be used in values education beyond novelizing the life stories of great personalities of the Turkish language. The main purpose of this research is to examine the contribution of Özgür Aras Tüfek novels to children's literature and values education. In the research using the case study design one of the qualitative research methods, the "Conserverns of Turkish" series was examined according to the 6-value classification of Allport, Lindzey and Vernon (1960) and how the values were processed was revealed. According to this classification, it has been determined that the works of Özgür Aras Tüfek mostly include social values, at least aesthetic and political values. The values of love for learning and love of teaching were intensively studied in the novels; It has been observed that there are many values that should be given to students such as kindness, solidarity, natural awareness, justice, righteousness, diligence, love of the country and nation, respect and humility.

Keywords: Türkçenin Muhafızları (Conserverns of the Turkish), Özgür Aras Tüfek, values education, children's literature, works of Islamic period Turkish literature.

Giriş

Varoluş serüveninde değerler; duyan, düşünen, hayal eden ve üreten bir varlık olan insanoğlunun kimliğinin belirleyicisi ve kendi kültürel kodlarının yansımadır. Felsefeden psikolojiye, psikolojiden sosyolojiye kadar birçok disiplinin konusu olan

değer kavramının çeşitli tanımları mevcuttur. “Değer, arzu edilen, arzu edilebilen şey, olaylarla ilgili insan tutumu demektir. Değerler, ideal davranış biçimleri veya hayat amaçları hakkındaki inançlarımız, davranışlarımıza yön gösteren ölçülerdir” (Aydın, 2010, 16). Diğer bir deyişle değerler, “toplum ya da bireyler tarafından benimsenen birleştirici olgular, toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için iyi olduğuna inanılan ölçütler, bilinç, duygu ve heyecanları da ilgilendiren yargılar ve bireyin bilincinde yer eden ve davranışı yönlendiren güdülerdir” (Özgüven, 1994’ten aktaran; Fidan, 2009, 2).

Değerler eğitimi, özellikle 2005 yılında uygulamaya konulan yapılandırmacı yaklaşımı esas alan öğretim programlarından sonra daha da ön plana çıkarak programlarda değerler eğitimi kavramı olarak yer almaya başladı. Ahlak eğitimi, karakter eğitimi ve değerler eğitimi şeklinde terminolojide yer bulan kavramların müşterek maksadı; fertlerin eylemlerinde karakterli, ahlâklı olmalarını, bütün varlıkları acıyarak ve koruyarak sevmelerini ve toplumla barış içinde yaşamalarını temin etmektir (Ulusoy, 2016, 106).

Sosyal bir varlık olan insan; topluma olan intibakını, içinde yaşadığı toplumun inançlarını, tutumlarını, değerlerini kazanarak sağlar. Değerler; iyi ile kötüyü, eğri ile doğruyu ayırmamız konusunda bize yol gösteren, gönülden bağlı olduğumuz öğretilerdir. Toplumda sağlıklı ilişkilerin kurulmasında zihinsel ve duygusal istikrar sağlayarak yaşamı düzenler; mutlu, huzurlu ve güvenli bir ortam sağlayarak hayata anlam kazandırır. Değerler öğrenilebilen ve öğretilebilen olgulardır. İnsan dünyaya geldiğinde değerleri, bilmez; bunu ancak bir başka insandan öğrenebilir. Nasıl bir insan olmamız gerektiği kültürler ve içinde yaşadığımız sistemler tarafından bize öğretilir. Değerlerin toplumdan topluma önem, öncelik, kapsam gibi konularda değişim göstermesi ve insanlar tarafından farklı yorumlanması da onların sonradan öğrenilmiş olduğunu göstermektedir. İnsanoğlu çoğunlukla davranış biçimlerini içinde yaşadığı toplumun üyelerinden öğrenir. Öncelikli olarak eğitim başlığı altında yer alan değerler, sadece okullardaki dersler anlamına gelmemektedir. Başka bir düşünüşle toplum bir okulsu bu topluma ait her insan da bu okulun öğrencisi aynı zamanda öğretmeni sayılır (Aydın, 2010, 16-17). Değerler, toplumu meydana getiren bireylere, hangi unsurların kıymet teşkil ettiğini, huzur içinde yaşamak için nasıl tercihlerde bulunması gerektiğini öğreterek yaşam kılavuzluğu yapar.

Tarihsel süreçte “din eğitimi, etik eğitimi, kanun ilişkili eğitim, eleştirel düşünce, empati geliştirme, işbirliği becerileri, karar verme becerileri, ahlâki muhakeme, yaşam becerileri, cinsellik eğitimi, uyuşturucu eğitimi” gibi uygulamalarla günümüze kadar gelen değerler eğitimi, Kirschenbaum’un (1995) da belirttiği gibi “karakter eğitimi, vatandaşlık eğitimi, ahlak eğitimi ve değer gerçekleştirme” olmak üzere dört akımdan oluşur (Akbaş, 2008, 11). Farklı akım ve uygulamalarla değerler eğitimi; bireylere insan, yurt ve vatan sevgisinin kazandırılmasında, köklerinin bilinmesinde, toplumla uyum içinde yaşama konusunda iyiden, güzelden, doğrudan yana bir davranış geliştirilmesinde büyük önem arz etmektedir.

Toplumdaki fertlerin değerleri korumasına veya yadsımasına bağlı olarak değerler ya zamanla unutulur ya da sonraki nesillere taşınarak asırlarca korunmaya devam ederler. Değerlerin kalıcı olması, toplumun değişik kesimlerinde uzun yıllar sürdürülmesi, onların bireylerce içselleştirilmesine ve toplumca genel kabul görmesine bağlıdır. Onurlu bir ömür sürmek için insan davranışlarını şekillendiren korku ve disiplin değil değerler olmalıdır çünkü korku, kaynağı ortadan kalktığı zaman kaybolurken değerlere bağlı iç disiplin ise değer değişmediği sürece kalıcıdır (Cüceloğlu,1999). Bu nedenle toplumun kültürel hafızasının taşıyıcısı olan çocuklara değerlerin iyi öğretilmesi gerekmektedir.

İlköğretimde değer aktarımı noktasında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Vatandaşlık gibi Türkçe dersi de işlevsel bir rol üstlenmektedir. Özellikle de Türk milletinin geçmişten günümüze değin biriktirdiklerini ve diğer milletlerden farklı ve üstün kılan millî ve kültürel değerlerini gelecek nesillere ulaştırması noktasında Türkçe dersinin değer kazanımı ve aktarımındaki görevi büyüktür. Dil duyarlılığı, gelenekler, görenekler, örf, adet, töre, gündelik hayatın tezahürleri, insana ait duyuş, düşünüş tarzı, estetik algı, sanat zevki gibi değerleri kendi bünyesinde barındıran birçok konu, Türkçe dersi aracılığıyla işlenir ve öğrencilerin kendi kimliğini oluşturmasına yardımcı olur. Türkçe dersi öğretim programının genel amaçları incelendiğinde bu çerçevede hazırlanan program; “basılı materyaller ile çoklu medya kaynaklarından bilgiye erişme, bilgiyi düzenleme, sorgulama, kullanma ve üretme becerilerinin geliştirilmesini, Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla estetik ve sanatsal değerleri fark etmelerinin ve benimsemelerinin sağlanmasını, millî, manevî, ahlaki, tarihi, kültürel, sosyal değerlere önem vermelerinin sağlanmasını, millî duygu ve düşüncelerinin güçlendirilmesi”ni amaçlamaktadır (MEB, 2019, 8). Daha geniş çapta ise “Bütün bireyleri: Türk Milletinin millî, ahlaki, insani, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren yurttaşlar olarak yetiştirmek” ve “beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı bir şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek” (MEB, 1973) ifadelerinden de anlaşılacağı üzere temel değerlerin kazandırılması Türk Millî Eğitim Temel Kanunu’nun genel amaçlarında da yer almaktadır. Değerlerin korunmasını ve yaşatılmasını hedefleyen “Türkçe öğretim programının öğrenciye kazandırılması gereken değerler ve bu değerlerin öğrenci tarafından içselleştirilmesi için önemli bir kılavuz olarak da ele alınması” gerekli görülmektedir (Tulumcu, 2015, 538). Millî Eğitimin değerler noktasında “Türk Milletinin millî, ahlaki, insani, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren” bireyler yetiştirmek amacına uygun olarak çocukların ders içi ve ders dışı okumalarında evrensel, yerel ve kültürel değerlerin kazanımına ve aktarımına uygun, yaşadığı dünyaya ve topluma ayna tutan edebî metinlerle buluşturulması gereklidir.

Çocukların yönlendirilmesinde onlara küçük yaşlardan itibaren millî ve manevî değerlerin öğretilmesinde çocuk edebiyatı ürünlerine büyük bir sorumluluk düşmek-

tedir. “Türü ne olursa olsun çocuk edebiyatı ürünleri ele aldıkları konular, anlatım teknikleri ve kişi kadrosu bakımından çocukların renkli ve masum dünyasını olumlu yönde geliştirmeye, onlara birtakım değerleri ve doğru davranış kalıplarını kazandırma” amacı güder (Arseven, 2005, 51). İyi bir çocuk kitabı hayatı, insanları, toplumu düzenleyen kuralları öğreterek çocuğun değerleri anlama bilincini geliştirir ve “kendini gerçekleştiren” bireyler olarak yetişmelerine yardım eder. Kıbrıs (2010, 41), çocuk kitaplarında bulunması gereken özellikleri, şu cümlelerle belirtir:

“Çocuk için yazılan kitaplarda aile, yurt, ulus, doğa ve yaşama sevgisi; özverinin ve dayanışmanın önemi; kişiler arası davranışlarda hoşgörü ve sempati; doğruluğun, dürüstlüğün, yiğitliğin değeri; çalışkanlık ve görev duygusu gibi temalara yer verilmelidir. Ayrıca iyi bir Türk yurttaş olmak, Atatürk ilke ve devrimlerine bağlı olarak yaşamak, demokratik toplum yaşayışıyla ilgili davranışları yaşama geçirmek gibi temaların da işlenmesi gerekir.”

Bu nedenle de bir toplumun kültürel zenginliğinin doğru şekilde aktarılması ve olumlu değerlerin kazandırılması için öncelikle velilerin ve öğretmenlerin çocukları nitelikli eserleri okuması konusunda teşvik etmesi gerekir. Ebeveynlerin ve yol gösterici öğretmenlerin “bu seçimde çocukların evrensel nitelik taşıyan ruhî özellikleri yanında millî kültür değerlerinin, içinde yaşadığı toplumun benimsediği ahlak kurallarının, gelenek ve göreneklerinin de göz önünde tutulması gerekir”(Çılgın, 2007, 80). Kitap kahramanlarıyla özdeşim kuran çocuklar, edebiyatın geniş ortamı içinde kişilik gelişimleri açısından olumlu örneklerle değerleri öğrenebilir; bunu davranışa dönüştürebilir ve iyi alışkanlıklar kazanabilirler.

Değerlerin sınıflandırılması ile ilgili çeşitli görüşler bulunmaktadır. Dikkat çeken sınıflandırmalardan biri Winter, Newton ve Kirkpatrick’in (1998) yaptıkları sınıflamadır. Değerleri; ailevî değerler, toplumsal değerler, bireysel değerler olmak üzere üç başlıkta tasnif etmişlerdir. Drawing ve Spranger (1921), değerleri; politik, sosyal, ekonomik, kuramsal, dinî, estetik olmak üzere altı farklı grupta toplamışlardır. Schwartz (1992), değerleri on temel grupta toplamıştır. Bunlar; güç, başarı, hazcılık, uyarılım, özyönelim, evrenselcilik, iyilikseverlik, geleneksellik, uyma, güvenlik şeklindedir. Alport, Lindzey ve Vernon (1960), değerleri altı başlıkta incelemişlerdir. Bunlar:

“1. *Estetik Değerler*: Bu değerler içerisine herhangi bir olay ya da nesneye karşı yüklenen güzellik, etkileyicilik, uyum gibi estetik özellikler girer.

2. *Teorik Değerler*: Bireyin rasyonel düşünme becerileri neticesinde oluşturduğu değer sistemidir. Gözlem, eleştiri, muhakeme ön plandadır.

3. *Dinî Değerler*: İnanç sistemini içeren değerlerdir. Bu değerler sisteminde amaç, kişinin varoluş gayesini anlamlandırmaktır.

4. *Siyasi Değerler*: Bu değer boyutu güce sahip olarak, insanlara hükmetme duygularının var olduğu değer sistemidir.

5. *Sosyal Değerler*: Bu değerler sistemi, kibar, güvenilir, herkes tarafından sevilen birey olma kavramını ön plana çıkarır.

6. *Ekonomik Değerler*: Bu değerler sisteminde kişinin öncelikli hedefi maddi imkânlarını yükselterek toplum içerisinde üst konumlar elde etmektir" (Güven, 2014).

Bu çalışmada çocuklara yönelik olarak hazırlanmış dört kitaptan oluşan "Türkçenin Muhafızları" serisi, değerler eğitimi bağlamında incelenmiştir. Dizide yer alan her kitaptaki değerler; Allport, Lindzey ve Vernon (1960)'un 6'lı değer tasnifine göre sınıflandırılmış, değerler eğitiminin çocuğa nasıl ve hangi yolla kazandırılmaya çalışıldığına da değinilmiştir. Özgür Aras Tüfek, "Türkçenin Muhafızları" adını verdiği roman serisinde kadim Türk kültürünün hizmetkârları ve Türk dilinin önemli isimlerinin hayat hikâyelerini anlatır. Serinin ilk romanı olan *Bir Kelime Seyyahı*'nda Kaşgarlı Mahmut'un, ikinci roman *Simurğa Yolculuk*'ta Ali Şîr Nevâî'nin, üçüncü roman *Mutluluk Bilgisi*'nde Yusuf Has Hacib'in ve dördüncü roman *Kelimelerin Işığı*'nda Edip Ahmet Yükneki'nin biyografileri, kurmaca dünyaya taşınır. "Türkçenin Muhafızları" kitabıyla Edebiyat Sanat ve Kültür Araştırmaları Derneği (ESKADER) tarafından verilen 2017 Kültür Sanat Ödülleri'nde çocuk edebiyatı dalında ödüle layık görülen Özgür Aras Tüfek, kitabın yazılış amacını ve İslami Türk edebiyatının ilk eserlerinin yazarlarını kurguya taşıyarak çocuklara tanıtmasının önemini şöyle anlatır:

"Türkçe'yi düzgün kullanmanın felsefesini, gerekliliğini, bin yıl önce bu mirası bize taşıyan kişileri somutlaştırmak adına faydalı olduğunu düşünüyorum. Bu kişileri tanıyarak, onların hayatlarını, serüvenlerini bilerek o kişileri somutlaştırmış oluyorlar. Bunun bir kültür mirası olduğunu düşünüyorum. Kitaplarda verdiğimiz mesaj da bu. Bunu senin ataların yaptı sen de yapabilirsin diyoruz" (Tüfek, 2018).

Edebiyat tarihinde hem dönemin Türk dilini hem de İslamiyet'le yeni tanışmış bir toplumun kültürel değerlerini günümüze yansıtması bakımından özel bir yere sahip olan İslami Türk edebiyatının ilk eserleri, ilk kez bir çocuk romanının ana konusunu oluşturmaktadır. Bu nedenle "Türkçenin Muhafızları" serisi, ortak duyuş, düşünüş, inanış ve yaşayışın belirleyici kimliği olan Türk dilinin zenginliğinin keşfedilmesi, İslami Türk edebiyatının ilk eserlerinin tanıtılması ve buna bağlı olarak millî ve kültürel öğelerin aktarılması açılarından önemlidir. Toplam dört eserden oluşan seride yer alan romanların konuları, çocuk edebiyatı eserleri içindeki farklılıkları kısaca şöyle özetlenebilir: *Bir Kelime Seyyahı* adlı eserde meraklı ve araştırmaya meraklı bir çocuk olan Mahmut'un ilk Türk devleti Karahanlı'da kelime seyyahı olma macerası anlatılır. Romanda Kaşgarlı Mahmut'un *Dîvânü Lugatî't-Türk'ü* yazarken büyük bir titizlikle sürdürdüğü çalışma, Türkçenin ilk sözlüğü unvanını taşıyan eserin Türk dünyasının

daki önemi, büyük emekle hazırlanan dünya haritası, Selçuklu Devletinin bilime ve sanatçılara verdiği değer üzerinde de durulur. Arapça bilmeyen insanlara Türkçeyi öğretmek için hazırlanan lügatin yazım serüveni yanında Türk topluluklarının yaşayışları, örf adet ve gelenekleri, bir seyyahın yol hikâyeleri, Türklerin kullandığı 12 hayvanlı takviminin tanıtımı, Oğuz Han'ın 12 çadırda oturan 24 torunu ile ilgili boy-ların adları, damgaları ve bağlı oldukları kuşlar da eserde dikkat çeken diğer öğretici başlıklardır. Toplam 85 sayfadan oluşan eserde “tepük, kargı, lügat, in çi gil est” gibi sözcüklerin anlamları dipnotlarla açıklanırken sözlükle ilgili ansiklopedik bilgilere ve eserden alıntılara yer verilmiş, sonuna bir de kaynakça eklenmiştir.

Serinin ikinci eseri olan *Simurg'a Yolculuk* adlı eser, *Mantıku't Tayr* yani hakikati arayan kuşların hikâyesi ile başlar. Eserin başkahramanları Ali Şîr Nevaî ve Hüseyin Baykara, çocukluklarında derste dinledikleri *Mantıku't Tayr*'dan etkilenerek Simurg'a gitme hayali ile yola düşerler ve tehlikeli bir yolculuğun sonunda Simurg'un simgesel anlamını çözümlenerek zorluklarla mücadele etmeyi ve idealleri peşinde birlikte yürümeyi öğrenirler. Romanda Hüseyin Baykara'nın iyi bir devlet adamı, Ali Şîr Nevaî'nin ise Türkçenin üstünlüğünü ve güzelliklerini anlatan iyi bir sanatçı olma serüveni anlatılır. Molla Cami'nin öğrencisi olan Ali Şîr Nevaî'nin “*Hamsetü'l Mütehayyirîn* (Hayrette Bırakanların Hamsesi)”ı, “*Münşeat* (Mektuplar)”ı, “*Muhakemetü'l Lûgateyn* (İki Dilin Karşılaştırılması)”ı, “*Mantıku't Tayr* (Kuş Sohbeti)”ı Türkçeye çevirerek bazı eklemelerde bulunduğu “*Lisanü't-Tayr* (Kuş Dili)”ı ve ahlak kurallarını anlatan “*Mahbûb-ül Kulûb* (Gönüllerin Sevgilisi)”u kaleme alış sürecinden söz edilir. Türkçenin Farsça'ya üstünlüğünün sadece kelimelerle sınırlı olmadığını altı çizilen eserde Türkçenin zenginliği farklı örneklerle uzun uzun anlatılır:

“Mesela, şiiirlerde sık sık geçen, âşıklik çeken şairin kıskançlığını anlatan kıskanmak kelimesi Farsçada yoktur. Sonra Fars şiirinde aşğın ayağına batan dikene ‘har’ denir. Türkçede har ile beraber ondan daha fazla aç veran bir de çökür vardır” (Tüfek, 2019, 50).

İlk sayfalarda yer alan Timur Devleti'nin haritası, Ali Şîr Nevaî'nin şiirlerinden alıntılar, “gazel, aba, cebir, hayrat, hamse, Esterabad, divan beyliği, tahtirevan” sözcüklerinin dipnotları ve dokuz adet kaynak, toplam 107 sayfadan oluşan eserin dikkat çekici diğer unsurlarıdır.

Özgür Aras'ın “Türkçenin Muhafızları” serisindeki üçüncü kitabı, *Mutluluk Bilgisi*, Yusuf Has Hacib'in romanıdır. Çocukluğunda çalışkanlığı, bilgisi, sakini, dingin ve insana huzur veren hâliyle çevresinden ayrılan Yusuf'un Balasagun'da başından geçenler anlatılır. Yusuf'un çocukluktan yaşlılığa şehri düşmanlardan korumak için Burana Kalesi'ne tırmanması, medrese eğitimi, ismi bilinen bir âlim olma yolculuğu, Kutadgu Bilig'in yazılma süreci, eserini Tabgaç Buğra Han'a sunması eserin biyografik kurgusunun vak'a sıralamasıdır. Eserde “Mutluluk Bilgisi” anlamına gelen Kutadgu Bilig'le ilgili ayrıntılı bilgiler verilmesi dışında iyi bir devlet adamı olmak için medrese

eğitimi dışında yapılması gerekenler, Türklerin İslamiyet'i kabul edişiyile ortaya çıkan yeni kültür, devrin bilginleri, Kaşgarlı Mahmut'un dille ilgili araştırmaları ve bunun edebiyat tarihi içindeki önemi, Karahanlı Devleti'nin tarihteki yeri gibi birçok başlığa yer verilerek çocukların dil, edebiyat ve tarih eğitimine katkı sağlanır. Eserin girişinde yer alan Karahanlı Haritası, Kutadgu Bilig'ten alıntılar, Kutadgu Bilig'teki karakterlerin tablosu, kaynakça lügat, sena, kadir, zamane, tabiat, hayâ, zahit, has haciblik sözcüklerinin dipnottaki açıklamaları eseri zenginleştiren, eserin edebî değerini arttıran önemli unsurlardır.

Serinin son kitabı *Kelimelerin Işığ*, Edip Ahmet Yüknekî romanıdır. Semerkant'ın Yüknek köyünde yaşayan gözleri görmemesine rağmen çok çalışkan, çok azimli bir öğrenci olan Ahmet'in medrese eğitimi, döneminde başarılı bir âlim olma serüveni, *Atabet'ül Hakâyık*'ın yazılma hikâyesi, Emir Muhammed Dad İspehsalar'a eserini sunması anlatılır. Eserde Karahanlı Devleti'nin haritası, "ark, mangala, muhakeme, rahle, zanaat, aşhane, aba" kelimelerinin dipnotta açıklaması, *Atabet'ül Hakâyık*'tan alıntılar ve kaynakça yer alır. Eserin sonunda ise diğerlerinden farklı olarak yazarın roman kahramanına ahde vefası "bugünün ve geleceğin Türkçenin Muhafızları, gözleri görmediği halde bütün ömrünü ilim yolunda harcayarak Türk dilini yücelten Edip Ahmet'i unutmayacak" sözleriyle dile getirilmiştir (Tüfek, 2019, 94). Bu dört kitap, Türk dilinin büyük şahsiyetlerinin hayat hikâyelerini anlatmasının ötesinde "İlk Türk İslami eserleri (*Dîvânu Lugâti't-Türk*, *Atabet'ül- Hakâyık*, *Kutadgu Bilig*, *Muhakemet'ül- Lugateyn*) tanıtması, İslami Dönem Türk Edebiyatı eserlerinin Türk edebiyatı ve tarihi içindeki öneminin kavratılması, Türk diline hizmet etmiş önemli isimleri (Kaşgarlı Mahmut, Ali Şîr Nevâî, Yusuf Has Hacib, Edip Ahmet Yüknekî) öğretmesi ve onların hayatları hakkında bilgi vermesi, örnek karakterler oluşturarak değerleri bu rol modeller üzerinden aktarması, lise müfredatında (MEB, 2018) yer alan İslami Dönem'e ait ilk dil ve edebiyat ürünlerinin ortaokul seviyesine uygun olarak kurgulaştırılması ve eserler hakkında ön bilgi/ genel kültür oluşturması, eserlerin başında yer alan siyasi haritalar (Karahanlı Devleti, Timur Devleti, Türkistan), *Dîvânu Lugâti't Türk*'te yer alan dünya haritası ve metin içinde geçen yer adları (Kaşgar, Cabarka, Balasagun, Pamir Dağı, Muk Geçidi... vb) ile Türk coğrafyasının tanıtılması, devrin bilginleri (Birûnî, İbni Sinâ, Firdevsî ve Ömer Hayyam) ve devlet adamlarının öğretimi, öğretmen- öğrenci ilişkisi ve diyalogları ile ilim aşkının aşılması, araştırmaya özendirilmesi ve öğrenme merakının pekiştirilmesi, unutilan Öz-Türkçe kelimelerin (çökür, tepük, kargı) hatırlatılması ve sözcük öğretiminin desteklenmesi, Türk kültürünün maddi ve manevi unsurlarının belirleyici unsurlarının (12 Hayvanlı Türk takvimi, Türk boy adları, damgaları ve simgeleri, hükümdarlık sembolünün algıları: sultan, boy, alp, tigin, oymak) çocuklara tanıtılması" yönüyle hem çocuk edebiyatına ve hem de çocukların dil, tarih ve edebiyat bilgilerine katkı sağlamaktadır. Türk dilinin bu dört önemli isminin hayatlarının roman tadında anlatılması, okuyan genç bireylerde Türkçe farkındalığını artırarak onların ana dili bilincine daha çok varmalarını sağlayacaktır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmada Özgür Aras Tüfek'in "Türkçe'nin Muhafızları" serisi; Allport, Lindzey ve Vernon (1960)'un 6'lı değer tasnifine göre incelenmiş ve değerlerin nasıl işlendiği ortaya konulmuştur. Araştırmanın amacı, çocuk edebiyatı yazarlarından olan Özgür Aras Tüfek'in romanlarının çocuk edebiyatına ve değerler eğitimine katkısını incelemektir. Yapılan alanyazın taramasında Özgür Aras Tüfek ve eserleri üzerine yapılmış bir araştırma bulunmamaktadır. Ayrıca Özgür Aras Tüfek'in eserlerinde kimi zaman açıkça kimi zaman da örtük bir biçimde ele aldığı değerlerin ve eğitsel görüşlerin, Türk toplumundaki karşılığına ve kültür hayatındaki yerine dair herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu eksiklikler, araştırmanın önemini ortaya koymaktadır.

Bu doğrultuda araştırmanın problemi, "Özgür Aras Tüfek'in "Türkçe'nin Muhafızları" serisinde bulunan eserlerinde yer alan değerler nelerdir?" şeklinde ifade edilmiştir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Çalışmada nitel araştırma yöntemi durum çalışması deseni kullanılmıştır. Yaklaşım olarak nitel araştırma, çoğunlukla 1900'lerin ortasına atfedilir. Ancak 1990'ların sonlarında ilerleme kaydetmiştir. Son 40 yıldır sosyal bilimlerde ve davranış bilimlerinde nitel araştırma yaygın olarak kullanılmaktadır. Nitel araştırma, sorulara cevap bulmak için verilerin toplandığı bir bilimdir (Creswell, 2017). Nicel araştırmaların eğitime dair olay ve olguları açıklama açısından yetersiz kalması ve bu araştırmaların çıktılarının eğitim alanında yeterince yönlendirici olmaması, nitel araştırmaların eğitim alanında kullanılmasına neden olmuştur.

Nitel araştırma, gözlem görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri elde etme yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanır. Bir başka deyişle nitel araştırma, kuram oluşturmayı temel alan bir anlayışla sosyal olguları bağlı buldukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşımdır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, 19).

Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışmanın evrenini, Özgür Aras Tüfek'in "Türkçe'nin Muhafızları" serisinde yer alan dört romandaki değerler eğitimi oluşturmaktadır. Evrenin tamamına ulaşmak mümkün olduğundan evrenin tamamı örneklem olarak alınmıştır. Doküman incelemesi tekniği ile elde edilen veriler, betimsel analiz kullanılarak tahlil edilmiştir. Yıldırım ve Şimşek (2008)'e göre; betimsel analiz önceden belirlenmiş bir çerçeveye bağlı olarak nitel verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması ve tanımlanan bulguların yorumlanması adımlarını içeren analiz yaklaşımıdır.

Özgür Aras Tüfek'in "Türkçe'nin Muhafızları" serisinde yer alan *Bir Kelime Seyyahı*, *Simurg'a Yolculuk*, *Mutluluk Bilgisi* ve *Kelimelerin Işığı* adlı dört romanı okunmuş, romanların okunması esnasında değer ihtiva eden bölümler, fişlenerek kayıt altına alınmıştır. Fişlerdeki verilere göre temalar oluşturulmuş, oluşturulan değer başlıklarının altına değerle ilgili açıklamalar ve yorumlar yapıldıktan sonra o değere örnek vermek, metinde geçtiği yeri göstermek için romanlardan alıntılar yapılmıştır. Son olarak tespit edilen değerler; Allport, Lindzey ve Vernon (1960)'un (Akt. Güven, 2014) 6'lı değer tasnifine göre incelenmiştir.

Araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak için eserler iki araştırmacı tarafından 30 gün ara verilerek ikinci defa okunmuş çıkarımlarda herhangi bir farklılık olmadığı görülmüş, ayrıca uzman görüşüne başvurulmuştur.

Bulgular ve Yorumlar

Özgür Aras Tüfek'in "Türkçenin Muhafızları" serisindeki romanlarında tespit edilen değerler, Allport, Lindzey ve Vernon (1960)'un tasnifine göre şu şekildedir:

1. Estetik Değerler

1.1.Tabiat Bilinci:

Türklerde ağaç kültü, sosyal hayatın ayrılmaz ve önemli parçalarından birini oluşturur. Türk kültüründe ağaca hayat, sonsuzluk, doğum gibi pek çok anlamlar yüklenmiş; kazandığı manevi gücün etkisiyle kutsal kabul edilmiştir. İnsanlar sadece gündelik hayatlarında değil hatta duyuş, düşünüş sistemlerinde bile ağacı simgesel bir araç olarak kullanmışlardır.

Bir Kelime Seyyahı romanında fidan dikme, bir ödüllendirme olarak okuyucuya sunulmuştur. Çocukların fidan dikmeleri, diktikleri fidanla ilgilenmelerini sağlayarak ağaç topluluğuna katkıda bulunmaları, onlarda çevre bilinci oluşmasına katkı sağlar. Eserde çocuğu tabiata yönlendiren ifadeler, şu şekildedir: "Öyleyse ben de seni ödüllendireyim, ne zamandır birlikte fidan dikelim istiyordun ya bu ara havalar çok uygun. Yarın yanımıza birkaç adam alıp fidan dikmeye gidelim mi ne dersin? Mahmut sevinçten oturduğu yerden fırlamıştı" (Tüfek, 2018a, 11).

Yine *Bir Kelime Seyyahı* romanında fidanın nasıl dikildiğinden ve "can suyu" tabirinin ne anlama geldiğinden söz edilir. Romanda, büyüklerin çocuklara davranışlarıyla örnek olmak için onlarla birlikte bir fidan dikmesi, çocuğa çevre bilinci değerini kazandırırken tabiat sevgisi de aşılamaktadır:

"'Bismillahirrahmanirrahim' diyerek fidanı çukurun içine dikkatlice koydu. Sonra eline küreği alıp fidanın etrafını toprakla iyice doldurdu. Mahmut sevinç ve hayranlıkla dedesini seyrediyordu.

_Haydi Mahmut, can suyunu da sen ver, dedi Muhammet Buğra Han.

_Can suyu nedir dede, diye sordu Mahmut.

_Bir fidan dikildiğinde ona verilen ilk suya can suyu denir, diye cevapladı onu dedesi” (Tüfek, 2018a,16).

Bir fidanın büyüyerek koca bir ağaca dönüşmesi, kuşlara yuva, yoldan geçenlere gölge olması anlatılırken ağacın hayatımızdaki yeri ve önemine dikkat çekilir: “Bu fidan büyüyecek, dalları gökyüzüne doğru uzanırken kökleriyle de toprağa sarılacaktı... Birçok kuşa yuva, yoldan gelip geçenlere serin bir gölgelik olacaktı” (Tüfek, 2018a, 16).

Simurg’a Yolculuk romanında tabiatın bir eğitim ortamı olarak kullanılması dikkat çeker. Eğitim açısından şunu söylemek mümkündür ki kapalı ortamlar yerine açık havada, tabiatın içinde yapılan dersler, öğrencilerin ilgisini çekmekte onlar için bir değişiklik teşkil etmektedir. Romanda tabiatla bütünleşen eğitim ortamının cazibesi ile birlikte tabiatın şuuruna varmanın kişiyi Hakk’ın bilgisine, gerçek bilime ulaştırdığı şu sözlerle ifade edilir: “Zaman zaman derslerini kırdı, tabiatın kucağında yaptıkları olurdu. Esasen Molla Câmi, bu dersleri medresede yapılanlara göre daha zevkli ve faydalı bulurdu. Çünkü ona göre hakiki ilim, Hakk’ın yarattıklarını seyrederek ve anlayarak bulunurdu” (Tüfek, 2019a, 54). *Mutluluk Bilgisi* romanında da kâinatın bir kitap olduğuna, bakmasını bilenler için baktıkça ilim öğrenilecek bir kaynak oluşuna değinilir: “Kişi sadece kitaplardan, hocalardan öğrenmez evladım, kâinat bir kitaptır. Etrafındaki her şeye, sana Yaratıcı’nın gönderdiği bir mektup gibi bakarsan nefes aldığın her an ilim öğrenmiş olursun” (Tüfek, 2018b, 42).

Bir Kelime Seyyahu romanında Hz. Muhammet’in ağaç dikmekle ilgili hadisine yer verilir. Romanın ana karakteri Mahmut, bu hadisi öğrendiğinden beri fidan dikmek konusunda isteklidir. Bu istek, Mahmut’ta medrese hocasının sözlerinden sonra ortaya çıkar ve “Medresedeki hocası Peygamber Efendimiz’in ‘Kıyametin kopacağını dahi bilseniz elinizdeki fidanı dikiniz.’ hadisi şerifini söylediğinden beri Mahmut, fidan dikmeyi çok istiyordu” (Tüfek, 2018a, 12). sözleriyle aktarılır.

Tabiatın sesini dinlemek, onu hissetmek ihtiyacı, tabiata duyulan ilginin bir sonucu olarak karşımıza çıkar. İnsanın yaşadığı anın gerçekten içinde olması, şimdiki zamanı hissetmesi, belki de tabiata, mekânlara daha farkında daha bilinçli bir gözle bakmakla mümkündür. Tabiatı derinden duyumsama ve anda kalma bilinci; Tüfek’in *Simurg’a Yolculuk* ve *Mutluluk Bilgisi* eserlerinde sırasıyla şu sözlerle dile getirilir:

“Medresenin avlusundan çıkarken bir müddet daha kuşların şarkısını dinlediler. Acaba onlar kendi aralarında ne konuşuyorlardı?” (Tüfek, 2019a, 15)

“Akşam oldu mu Balasagun sokaklarına sessizlik hâkim olurdu. Biraz kulak kabartarak dinlendiğinde ise ılık bahar akşamlarında, tatlı tatlı esen rüzgârın ağaçların yapraklarıyla birlikte çıkardığı sesler, evlerin duvarlarından sızan belli belirsiz konuşmalar duyulurdu. Rüzgâra karışan çocuk, kadın sesleri oradan oraya taşınırdı. Sonra

bütün sesleri bastıran bir ses minarelerden dalga dalga şehre yayılırdı” (Tüfek, 2018b, 23).

Tabiat yeri geldiğinde bir eğitim ortamı, bir gözlem imkânı yeri geldiğinde de insanlar için ilham kaynağı olan ümittir: “Kaldığı odanın penceresinden baktı. Etraf zifiri karanlıktı. Gözleri karanlığa alışınca parlak yıldızları fark etti. Kalbine yıldızların aydınlığından bir umut sızıverdi” (Tüfek, 2018a, 36).

Mutluluk Bilgisi romanında yıldızların, ayın, manzaranın güzelliğinden ve bu güzelliği görenlerin hayranlığından, şaşkınlığından bahsedilir: “Başlarını kaldırıp göğe doğru baktıklarında gözlerine inanamadılar. Yıldızları daha önce hiç bu kadar yakın ve parlak görmemişlerdi. Sırf bu manzarayı görmek için bile bunca zahmete katlanmaya değerdı. Birkaç dakika hayran hayran gökteki yıldızları ve ayı seyrettiler. Sonra aşağıya baktılar. Aşağıdaki manzara da göğü aratmayacak kadar güzeldi. Önlerinde uçsuz bucaksız ova...” (Tüfek, 2018b, 28-29)

“Şehirleri okuma, iyi bir gözlem karşımıza çıkar. “_Bir şehri en iyi meydanlarından tanır insan...”

_Bu şehir mesela... Gördüğüm kadarıyla yepyeni umutlarla dolup taşmakta. Çarşıda, meydana hep koşurmaca var” (Tüfek, 2018a, 46).

2. Teorik Değerler

2.1. Öğrenme Aşkı

Öğrenmenin gerçekleşebilmesindeki belki de en önemli husus alakadır. Alaka istekle, hevesle, tutkuyla birleştiği zaman ise öğrenme bir serüvene dönüşür. Alaka ve tutku olmadan kalıcı öğrenmeler gerçekleşemez. Çocuklara öğrenme aşkını aşılandığında yaşam boyu öğrenme dediğimiz öğrenme şekli de aktif duruma getirilir ve bu şekilde fertler, tüm hayatları boyunca bir yandan öğrenme ihtiyaçlarını doyuma ulaştırırken bir yandan da başarılı olabilirler. Öğrenme aşkı, değerler eğitimi çerçevesinde adı geçen değerlerden biri olmasa da gençlere kazandırılması gereken en önemli değerlerden biridir. Okuma alışkanlığını kazanan birey, okuduğu metinlerde öğrenme hevesini hissederse araştırmaya, ilim öğrenmeye de şevk duyabilir. Bu değeri kazanan genç, kendi gayretıyla diğer değerleri de edinebilir.

Türk kültüründe Uluğ Bey, Ali Kuşçu, Mevlana, İbni Sina, İmam Gazzali gibi birçok âlim, ilim aşkı için bir yola girmiş; bir şeyi gerçek yönüyle kavramak, bir kelime öğrenmek, bir âlimin öğrencisi olmak, bir sorunun cevabını bulmak amacıyla büyük çileler çekmişlerdir. Bilim dünyasına katkı sunan ilim insanlarının ortak özelliği, öğrenme aşkı ile hareket etmeleridir. Sahip oldukları bu dürtü sayesinde kendi adlarını ölümsüzleştiren bu şahsiyetler, dünya üzerinde insan neslinin de gelişimine katkı sunmuşlardır.

Araştırmanın önemine vurgu yapılan *Bir Kelime Seyyahı* romanında ana karakter Mahmut'un öğrenmeyi ne denli sevdiğinden ne kadar meraklı bir çocuk olduğundan

bahsedilir: “Mahmut, meraklı bir çocuktur. Duyduğu, gördüğü her şeyin neden ve niçinlerini araştırmayı çok severdi. Sevmekten de öte; bu onun için bir tutkuydu. Bazen gecenin bir yarısı yatağından kalkıp, evdekileri uyandırmamaya dikkat ederek dedesi Muhammet Buğra Han’ın büyük kütüphanesine girer, aklına takılan soruların cevabını araştırırdı. Eğer cevap bulamadıysa o gece sabahı zor ederdi. Uyanır uyanmaz da sorabileceği kişilere sorar, cevabını öğrenmeden rahat edemezdi” (Tüfek, 2018a, 7). *Dîvânü Luğâtî’t-Türk*, Araplara Türkçe öğretmek üzere, Arapça olarak kaleme alınmış bir sözlük ve dilbilgisi kılavuzudur. Böyle bir eseri meydana getirebilen Kaşgarlı Mahmut için başka dilleri, lehçeleri öğrenme bir tutkudur, bir aşktır. Bu öğrenme tutkusu, *Bir Kelime Seyyahu*’nda “Küçük yaşta Arapça öğrendi. Başka bir dil öğrenmek ve o dilin kelimelerinin diğer dillerdeki karşılığını bilmek ona ilginç ve heyecan verici geliyordu. Duyduğu her yeni kelimenin anlamını, o kelimeye neden öyle dendiğini öğrenmeden geçemiyordu” (Tüfek, 2018a,14-15). sözleriyle aktarılır.

Gözlem, merak ve araştırma ilim tahsil etmenin başlangıç safhalarıdır. Merakla başlayan öğrenme aşkı, çok çalışmakla çok sabretmekle büyür ve insana yolculuğunda eşlik eder. Bu konuda *Mutluluk Bilgisi*’nde geçen satırlar şu şekildedir: “İnsanları, çevrede olup biteni gözlemek en sevdiği şeylerden biriydi. Atlar, çiçekler, şehirler, yemekler, kıyafetler, ülkeler, savaş taktikleri, diller, kitaplar, âlimler, şiirler... Her konuyu merak eder, her şey hakkında bilgi sahibi olmaya çalışırdı” (Tüfek, 2018b, 10).

İncelenen romanlarda hayatları anlatılan büyük şahsiyetlerin bilgiye ulaşma yolları da ifade edilmektedir. Okuduklarını, çok çalıştıklarını bunun yanında dinleyerek öğrenmeye de çok önem verdikleri görülmektedir. Romanlarda hocalarını çok iyi dinleyen ana karakterler; bilgili, görgülü büyüklerini de can kulağıyla dinlemekte ve bu şekilde de öğrenmektedirler. “Ali ise zaten diğerlerinden farklı bir çocuktur. Devamlı büyüklerin özellikle yaşlı ilerlemiş bilge kişilerin sohbetlerinde bulunmayı severdi. Derslerinden kalan zamanlarda dönemin önemli âlimlerinin yazmış olduğu kitapları okurdu. Şiir okumayı hatta yazmayı çok severdi, yazdıklarından bazılarını Hüseyin’e okurdu, Hüseyin arkadaşıyla iftihar ederdi” (Tüfek, 2019a, 12).

Bir Kelime Seyyahu romanında Mahmut’un öğrenme aşkı, bilgili dedesine karşı daha fazla muhabbet beslemesine ve aralarındaki sevginin büyümesine neden olmuştur. “Yol boyunca dede torun sohbet ettiler. Mahmut dedesiyle sohbet etmeyi çok seviyor, onun sahip olduğu bilgi karşısında her defasında hayrete düşüyordu. Dedesi de her söylediğini, anlattığını dikkatle dinleyen torununa karşı ayrı bir sevgi besliyordu” (Tüfek, 2018a, 14) .

Dinleme ile bilgi edinimi önemli bir konuma sahip olduğu için *Mutluluk Bilgisi* adlı eserde Yusuf; “Ahhh babacığım, keşke ölmeden evvel seninle daha fazla konuşabilseydik” diye yakınır (Tüfek, 2018b, 56).

Bir Kelime Seyyahu adlı eserde Mahmut gittiği yerlerde o bölgenin bilge kişileriyle bir araya gelmeye gayret gösterir, onların bilgilerinden faydalanmaya çalışır. “Önce

gezip görür, notlarını alır. Sonrasında ise bölgedeki âlim zatlarla tanışmaya, onlarla sohbet etmeye başlar. Onlara yaptığı çalışmaları anlatır ve aklına takılan soruları sorar (Tüfek, 2018a, 50).

Büyüklerle saygı, bir nevi tecrübeye saygıdır. Tecrübeye saygı duyan insan ise çabuk öğrenir. *Mutluluk Bilgisi* adlı eserinde de bilginin değerini bilen Yusuf'un büyüklerine saygısı şöyle anlatılır:

“Yusuf, büyümüş de küçülmüş gibiydi. Bunun sebebi çocuklarla olduğu kadar yetişkinlerle, bilhassa yaşlı, bilge insanlarla da vakit geçirmeyi sevmesiydi. Büyüklerden oluşan sohbet meclislerinde Yusufçuğun yeri hep hazırды. Dedesinin dizinin dibine oturup insanların yaşadığı maceraları, sorunları, mutlulukları dinlemekten büyük keyif alırdı. Koca çınarların edindiği tecrübelerin ne kadar kıymetli olduğunu bilirdi” (Tüfek, 2018b, 9-10).

Hakikate ancak çok okuyarak, çok araştırarak, çok dinleyerek ulaşılır. Romanlardan birinde hakikate ulaşmanın güzelliği kanatlanıp uçmakla ifade edilir. “İnsan gerçeğin bilgisine ulaşınca öyle kanatlanır işte...” (Tüfek, 2018a, 11)

Bir Kelime Seyyahu adlı eserde araştırmanın, merak etmenin, öğrenmenin güzelliğinden ve ferde sağladığı yararlardan da bahsedilir. İlim insan için gereklidir ve insanı olgunlaştırır. “Bir insan ilimle ne kadar iç içe olursa o kadar olgun insan olur.” cümlesi, aşkla başlayan öğrenme sürecinin olgunlukla devam ettiğini ortaya koymaktadır. “Su, bir fidan için ne ise ilim de bizim için odur” cümlesinde ise insanla ilim arasındaki ilişkinin önemi fidanla yaşaması için gerekli su arasındaki ilişkiye benzetilerek ifade edilmiştir (Tüfek, 2018a,13). Bilginin olgunlaştıracağı düşüncesini romanda şu cümlelerde daha açık şekilde görmek mümkündür: “Bilginin peşine düştüğü bu seyyahlık günleri onu her geçen gün biraz daha olgunlaştırıyordu. Kaşgar’a dönüp saraydaki taht mücadeleleri içinde bulunmak yerine ilim yolunda ilerlemeyi tercih etti. Gezmek, öğrenmek, bilmek... Her geçen gün yeni bir kelimeye şahit olmak, anlamak ve anlatmak... Bundan çok büyük haz alıyordu” (Tüfek, 2018a, 38-39).

İlim yolundaki arayışta bulmak yoktur; lakin her bulunan işe yarar, her bulunan insanı hakikate biraz daha yaklaştırır. “Yollar bana aradığımı bulamasam da bulduğumun aradığım olduğunu öğretti” (Tüfek, 2018a, 59). cümlesinde öğrenme aşkı ile insanın, aradığının ne olduğunu bilmeden yollara çıktığı, oradan oraya savrulduğu, öğrendikçe de öğrendiklerinin asıl aradığı olduğunu farkına vardığı ifade edilmektedir.

Mutluluk Bilgisi'nde eğitimcinin sürekli öğrenmeye açık olmasına vurgu yapılır, iyi hoca olmakla iyi talebe olmak arasında bağ kurulur. Aynı zamanda iyi bir talebe olmasını bilen hoca öğrenme aşkı ile önce öğrenecek, öğrendiklerini de talebelerine öğretebilecektir. “Ne güzel... İyi bir hoca olmanın ilk şartı, aynı zamanda iyi bir talebe olmaktır” (Tüfek, 2018b, 46).

2.2. Öğretme Aşkı

Araştırmak, öğrenmek güzeldir. İnsan, öğrenme aşkı ile yollara çıkar. Okur, dinler, arar bulur. Böylelikle ilim tahsil eder. İlim tahsil edilince iş bitmez, sıra öğrendiklerini öğretmeye, ilmi paylaşmaya, onu yaymaya gelir. Edindiği ilmi yayma, hocalık etme, öğretmenlik yapma kutsal bir vazifedir. Bu yükümlüğü üzerinde hisseden ve sorumluluğunu tutkuyla yerine getiren insanlar insanlığı ileri taşıyan kimselerdir.

Öğrenme aşkı ile edinilen bilginin paylaşımı, kişide insanlara faydalı olma duygusu uyandırırken aynı zamanda ona ciddi bir görev ve sorumluluk da yüklemektedir. Bu bilince sahip karakterlerden biri olan Ali de *Simurg'a Yolculuk*'ta sadece öğrenmeyi değil öğrendiklerini öğretmeyi hedeflediğini şöyle dile getirir: “Ben kitaplarla dolu bir hayat istiyorum. Okuduklarımla bilgileneyim, bildiklerimi başkalarına aktarayım. Türkçe büyük eserler yazayım istiyorum. Kalemimle Türk milletini birleştirmek istiyorum. Dilimizin bütün yönlerini göstermek istiyorum” (Tüfek, 2019a, 20). Âlim insanın sürekli öğrenmeye açık olduğu, bildiklerini başkalarına öğretmek konusunda da sorumlulukları bulunduğu ifade edilmektedir: “Gidince boş durmayacağım, Allah ömür verdikçe ilimle meşgul olmaya devam edeceğim. Talebeler yetiştireceğim. Görüklerimi, bildiklerimi genç talebelerime aktaracağım. Bu son nefesime kadar boynumun borcudur” (Tüfek, 2018a, 79).

Simurg'a Yolculuk romanında ilmینی yaymak aşkıyla yanıp tutuşan Ali'nin Türk milletinin birleşmesi hayalini kurduğunun, Türkçe ile düşünmeye, konuşmaya, yazmaya ne denli önem verdiğinin altı çizilir. Eserde bu dil bilinci, “Ben de Türkçenin güzelliklerini, üstün yönlerini anlatan büyük eserler vermek istiyorum. Yazdığım eserle Türk milletinin birleştiğini hayal ediyorum. Dilimizin güzelliklerini fark ederek herkesin Türkçe yazmasını, Türkçe düşünmesini, konuşmasını istiyorum” (Tüfek, 2019a, 36) cümleleri ile ifade edilmiştir.

Bir Kelime Seyyahu romanında Mahmut'un kelimelere duyduğu aşkı, onları tutkuyla öğrenerek hazinesine yeni servetler eklediği, köy köy, kasaba kasaba gezip kelimelerin kullanımlarını tespit ettiği, zorluklardan, sıkıntılardan öğrenme aşkıyla kurtulduğu sonunda da öğrendiklerini başkalarına öğretmek ilminin ışığıyla insanları aydınlatığı anlatılır. Bu durum *Bir Kelime Seyyahu* romanında “Bundan böyle bütün gücüyle kelimelerin peşinde seyyahlık yapacaktı. Hazinesini çoğaltacaktı. Gideceği obalarda, köylerde, şehirlerde Türkçenin nasıl kullanıldığını ince ince not edecekti. Bu karanlık geceden kelimelere tutunarak kurtulacaktı. Daha sonra ışığıyla yüzyıllarca ona bakanları aydınlatacaktı. O, artık bir kelime seyyahıydı” (Tüfek, 2018a, 37). sözleriyle ifade edilir.

Yaşayarak öğrenmeye dikkat çekilen *Mutluluk Bilgisi* romanında Yusuf'un iyi bir devlet adamı olma süreci anlatılır. Bu amaç için alınan eğitimler, gösterilen çaba ve yaşanan zorluklar aktarılırken Yusuf'un çalışma azminin, kararlılığının ve tutkusunun altı çizilir: “Yusuf'a göre iyi bir devlet adamı olmak için medresede alınan eğitim

yeterli değildi. Bu yüzden gençlik yıllarında insanları tanımak için çok çaba sarf etti. Meslekler hakkında az çok bilgi sahibi olmak için medrese eğitiminden vakit buldukça meslek erbaplarıyla sohbet etti. Mesela, çiftçilerin yanında çalıştı, toprağı ekip biçmeyi öğrendi. Bu insanların devletle ilişkilerine kafa yordu. Başka dilleri konuşan insanlarla uzun uzun sohbet etti. Diğer dinlere mensup insanları anlamaya çalıştı. Gök bilimine merak sardı, astroloji ile uğraştı. Rüya tabiriyle ilgili ne duyduysa not aldı. Tıp ve hesap ilmiyle uğraştı. Edebiyatla ilgilendi. Şairlerle arkadaşlık kurdu, ince bir dil zevki kazandı" (Tüfek, 2018b, 37-38).

Her insanın eğitim almaya hakkı vardır. İlmî çevrelere yakın insanlar şanslı iken uzak kalanların şanssız oldukları söylenebilir. Öğretme aşkı değerinin bir boyutu olarak her bir çocuğun eğitim alması ve bunun için de her bir çocuğa eğitim verilmesi *Ke-limelerin Işığı* romanında görülmektedir. Romanda Salih Hoca, çok başarılı ve geleceğı parlak bir öğrencidir. Semerkant'taki medreselerden birine baş müderris olacağına dair herkesin inancı tamdır. Fakat Salih Hoca eğitimini tamamlayınca doğduğu köy olan Yüknek'e geri döner ve köyündeki çocuklara hocalık yaparak onlara eğitimde fırsat eşitliğı sunar (Tüfek, 2019b, 50).

İlim tahsil etmek meşakkatlidir. Bir iş sahibi olmak için eğitim almanın bilim insanına yakışmayacağı, çekilen sıkıntıların karşılığını görmenin ancak çağları aşan bir eser ortaya koymakla mümkün olacağı vurgulanır. Çağları aşan bir eser ortaya koymak demek, sadece yaşanan dönemde değil çağlar boyunca öğretmeye devam etmek demektir. Bu ideal, öğretme aşkının bir göstergesidir. "Bütün bu sıkıntılara bir medresede hoca olmak için mi katlanmıştı? İlim adamı çağları aşkın bir eser ortaya koymalıydı" (Tüfek, 2019b, 89).

Eğitimci sabırlı olmalı, her öğrencisine sabırla muamele etmelidir. *Simurg'a Yolculuk* romanında, iyi bir eğitimcinin nasıl davranması gerektiğinden şöyle söz edilir. "Molla Câmî talebelerin şiirlerini dikkatle dinledi. Hepsi de hemen hemen benzer konularda, benzer süslü kelimelerle şiirler yazmışlardı. Onları dinlerken biraz sıkılsa da talebelerin yazma aşkını olumsuz etkilememek için belli etmemeye çalıştı" (Tüfek, 2019a, 46). Öğretme aşkının bir yönü olarak iyi bir eğitimcinin davranışları ve sahip olduğu bazı özellikler sadece *Simurg'a Yolculuk* romanında görülmektedir.

3. Dinî Değerler

3.1. Yardımlaşma / İyilik Yapma

Yardımlaşmak, birine yardım etmek, elindeki gücü ve imkânları ihtiyacı olanlar için kullanmak, zor durumda kalana bu durumdan kurtulması için destek olmak demektir. İyilik yapmak ise maddi karşılık beklemeden insanî duygularla yapılan yardımın adıdır. Özgür Aras Tüfek, *Mutluluk Bilgisi*'nde iyi insanı "İnsanlar içinde en iyi insan, başkasına yararı olandır. Yararlı insanın bütün ülkeye faydası vardır. İyilik yapıp iyi bir düzen kuran, her iki dünyada da iyilik bulur" (Tüfek, 2018b, 22). sözleriyle

tanımlar. *Simurg'a Yolculuk* eserinde de yardımlaşmanın insanlar arasındaki dostluğu, muhabbeti artırdığını Ali ve Hüseyin arasında geçen bir olayla şöyle örneklendirir: “Benimkileri sırayla giyeriz. Önce sen giy. Ali ayakkabılarını çıkartıp Hüseyin’e verdi. Hüseyin arkadaşının bu fedakârlığı karşısında hem mutlu oldu hem de duygulandı” (Tüfek, 2019a, 28).

Romanlarda karakterlerin birbirlerine severek yardım ettiklerine, idealleri müşterek olduğunda da birbirlerine destek oldukları görülmektedir. Örneğin “*Simurg'a Yolculuk*”ta yardımlaşma ile ilgili “Hedeflerimize ulaşma yolunda birbirimizin en büyük destekçisi olacağız. Bir gün ayrılmak zorunda kalsak bile ötekimiz çağırıldığında iki elimiz kanda da olsa koşarak çağırıldığımız yere gideceğiz” ifadelerine yer verilmiştir (Tüfek, 2019a, 36).

Kelimelerin Işığı romanında Cemal, gözleri görmeyen arkadaşı Ahmet’in hep yanındadır, onun gözleri olur. “Cemal de çoğunlukla Ahmet’le birlikte kalıp ona yardımcı oluyordu. Cemal arkadaşının ulaşamadığı kitapları alıyor, onun için okuyor ve istediği notları alıyordu” (Tüfek, 2019b, 30).

Başkalarının iyiliğini istemek, iyi bir insan olmanın göstergesiyken başkalarına dua etmek de bir nezaket davranışdır. Bu ince davranış, *Kelimelerin Işığı*’nda Salih Hoca’nın öğrencisine ettiği duayla sergilenir: “Var ol evladım. Rabbim seni ilim irfan yolundan ayırmasın, bu yolda önüne çıkan her zorluğa aşmanda yardımcı olsun” (Tüfek, 2019b, 25).

İnsanların iyiliğini istemek, onların gerçek mutluluğa ulaşabilmeleri için onlara yol göstermek, âlimin bütün insanlığa yapabileceği en büyük iyiliklerden biridir. Âlimler bu yönleriyle gökteki yıldızlara benzetilmiştir. *Mutluluk Bilgisi*’nde bilge insanların ilim yolunu aydınlatması şu sözlerle vurgulanır: “Hayatta mutsuzlukla ve cehaletle mücadele etmeye çalışan insanların da çölde yolunu kaybetmiş bir insandan farkı yoktur. Onların da yolunu bulmaya, yönünü tayin etmeye ihtiyacı vardır. İşte bilge insanlar, gökteki bu yıldızlar gibi ilimleriyle, bilgileriyle, tavsiyeleriyle onlara yol gösterir, karanlıklarını aydınlatır. Ben de insanlara gerçek mutluluğun ve ilmin yolunu göstermeliyim” (Tüfek, 2018b, 29-30).

4. Siyasî Değerler

4.1. Adalet

Adalet, doğruluğu esas alarak hak ve hukuka uyma, herkesin hakkını gözetme demektir. Adaletin olduğu, doğruluğun ödüllendirildiği, hak ve hukuka saygı duyulan toplumlarda huzur olur, birlik beraberlik olur. Bu denli önemli olan bir değer fertlere en etkili şekilde kazandırılması pek tabii ki onlara adaletin uygulandığını göstermekle olur. Ama çocuğa küçük yaşlardan itibaren adalet fikrini aşlamak için, o kitaplarda da adaletten bahsetmek lazımdır.

İncelenen kitaplarda devleti yöneten kişilerin çok yönlü olmasına, ilim insanı olmasına, etrafındaki yardımcıları sanatçılardan ve ilim insanlarından seçmesine ve adil olmalarına değinilmektedir. *Bir Kelime Seyyahu* romanında Muhammet Buğra Han'ın ilerleyen yaşına rağmen oldukça dinç ve güçlü fiziğinden, soylu ve cemiyet içinde sözü geçen bir karakteri olduğundan, halk tarafından çok sevilip sayıldığından, yanındaki yardımcıları, emrindeki çalışanlara karşı merhametli ve adaletli davrandığından bahsedilmiştir (Tüfek, 2018a, 13-14).

Adalet sayesinde toplumda düzen sağlanmış olur. Öyle ki *Mutluluk Bilgisi* romanında son derece adil, kültüre önem veren güçlü hükümdar Süleyman Han'ın ölümünden sonra ülkede büyük bir karmaşa meydana gelir (Tüfek, 2018b, 49).

5. Sosyal Değerler

5.1. Sevgi

Sevgi hiçbir karşılık, menfaat beklemeden insanları şefkat, ilgi, dostluk, bağlılık göstermeye sevk eden, türlü fedakârlıkları göze aldırabilecek kadar güçlü olabilen muhabbet duygusunun adıdır. Eşlerin, ailenin, toplumun bir arada mutlu yaşaması sevgi ile olur. İlim sevgi ile aranır, sevgi ile çıkılan yolda insanlara, tüm canlılara sevgi ile muamele edilir. Öğrenilen bilgiler sevgi ile öğretilirse karşı tarafa daha kolay geçer.

Sevgi ile yapılan dost muhabbetinin insana iyi geldiği, kişinin içini rahatlattığı bilinen bir gerçektir. Eserde de bu duygu, Hüseyin ve Ali'nin dostluğu üzerinden aktarılır: "Hüseyin, kimseye göstermediği o kırılgan, çocuk kalbini çocukluk arkadaşı, can dostu Ali'ye açmıştı. İyi ki de açmıştı. Ali ile sohbet ettikçe içi ferahlıyor, geleceğe dair yapacakları işler konusunda kararlılığı artıyordu" (Tüfek, 2019a, 67).

Mutluluk Bilgisi kitabında sosyal ve mutlu bir çocuk yetiştirmenin sırrının sevgiden geçtiğini söyleyen Özgür Aras Tüfek, sevginin gücüne şu sözlerle vurgu yapar: "İnsanları sınırsız bir sevgiyle kucakladı Yusuf. Kimsenin üzülmesini, canının yanmasını istemez, bulunduğu ortamlarda sorunların çözümü için gayret gösterirdi. Bu da onu, bütün arkadaşları arasında sevilen, aranan biri yapıyordu. Sadece çocuklar değil, yetişkinler arasından da ayrı bir yere sahipti" (Tüfek, 2018b, 9).

Eğitim ortamında sevginin önemine değinilen *Kelimelerin Işığı* romanında sevgi sayesinde öğrenmenin daha kolay gerçekleştiği vurgulanır: "Öğretmenlerinin gültümsemesini gören çocuklar derslerine daha bir şevkle çalışır, ona mahcup olmamak için ödevlerini eksiksiz yapmaya gayret ederlerdi" (Tüfek, 2019b, 9). Bugünün küçüklerinin yarının büyükleri olacağı bilinciyle hareket etmek gerektiği mesajı verilen eserde çocuğa bir yetişkin gibi davranmak onu önemsemek şeklinde anlamlandırılmıştır. Eğitiminin çocuğa yaklaşımında çocuğu bir yetişkin olarak görme önemlidir ve eğitim sürecinde bu yönelim daha yararlıdır. "Dostum, bacak kadar dediğin çocuklar yarın büyüyecekler, çok çalışıp ilim irfan öğrenecekler, belki bir âlim, bir devlet adamı yahut bir müderris (şimdiki anlamda profesör) olacaklar. Ben bu yavrulara bakarken, onlar-

la konuşurken gelecekteki o günleri görüyorum. Bunun için onlara çocuk gibi değil, insanlara faydalı işler yapacak yetişkinler gibi davranıyorum...” (Tüfek, 2019b, 9-10)

İncelenen romanlarda ana karakterlerin öğrenme aşkına, öğretme aşkına sahip çalışkan, adil, mütevazı insanlar oldukları, yardımlaşmaya önem verdikleri görülmektedir. Bir de bu karakterlerin idealist yönleri dikkat çekmektedir. Bunun da temelinde vatan sevgisi yatmaktadır. *Simurg'a Yolculuk* romanında Hüseyin Baykara'nın ideali, Türk milletini bir araya getirmek, onu yükseltmek ve yüceltmektir. “Ben atalarım gibi güçlü olmak istiyorum. Milletimizin gücünü herkese göstermek istiyorum. Türk milletini bir araya getirmek istiyorum. Milletimi yükseltmek ve yüceltmek istiyorum...” (Tüfek, 2019a,19) “Horasan Hükümdarı Sultan Ebul Kasım Babür, eğitimleriyle bizzat ilgileniyor ve ileride ikisinin de millet ve memleket için çok güzel işler yapacaklarına inanıyordu” (Tüfek, 2019a, 11). Vatan, millet sevgisi sayesinde “Hüseyin Baykara ve Ali Şîr Nevâî el birliğiyle çok kısa bir sürede Herat'ı birçok yönden yeniden imar ederler. Aradan geçen yıllar içinde ülkeye 370 tane hayrat, kervansaraylar, camiiler, mescidler, hamam ve köprüler, hastaneler, havuzlar, bahçeler yaptırırlar. Herat artık dünyaca tanınan bir memleket hâline gelmiştir. Bilim ve sanat alanında da çok büyük çalışmalar yapılır, sarayda kurulan meclislerde bilim ve sanat adamları sohbet eder, birbirleriyle görüşlerini paylaşırlar” (Tüfek, 2019a, 77).

Kelimelerin Işığ eserinde vatan sevgisi ile bayındır şehirler oluşturulmuş, vatan-daşların huzur ve refah içinde yaşamaları sağlanmıştır. “Buhara, Balasagun, Kaşgar ve Semerkant şehirleri ilme, sanata önem veren yöneticiler sayesinde dünyanın önemli merkezleri hâline gelmişti. Bir ülkenin sadece kılıçla değil, kalemlerle de fethedilebileceğini iyi bilen yöneticiler, işinin ehli bilim insanlarını şehirlerine davet ediyor; araştırmalarını yapmaları eserlerini yazmaları için gereken imkânları sunuyordu. En usta mimarlar, en titiz nakkaşlar, yüzyıllar boyu ayakta kalacak mimari eserler yapıyorlardı” (Tüfek, 2019b, 7-8).

Romanlarda kötüler tarif edilirken yüreklerindeki vatan sevgisinin yokluğuna değinilir ve menfaatlerine göre davranmaları üstü kapalı eleştirilir: “Şahsî menfaatleri, vatan sevgilerinin önüne geçmiş, gözlerini hırs büyümüşü” (Tüfek, 2019a, 71).

Simurg'a Yolculuk romanında halktan gereksiz yere alınan vergiler kaldırılınca ceplerine giren paranın azalmasını sorun eden bazı kimselerin varlığından bahsedilir. Üst düzey devlet yöneticilerinden bazılarının kendi çıkarlarını memleketin refah ve huzurundan daha çok önemsemeleri, gizli planlarını kurmaya devam etmeleri üzücü olarak nitelendirilir (Tüfek, 2019a, 78).

5.2. Saygı

Saygı; ölçülü davranma, çekinme, itina gösterme duygusudur ve karşı tarafa verilen önemin ve sevginin bir göstergesidir. Hocaya, ilim öğretilene saygı duyulur. Hocaya duyulan saygı ilime, öğrenmeye duyulan saygıdan ve aşktan kaynaklanır.

İlme duyulan saygı ilim öğretilene yansımış, romanlarda ana karakterlerin, hocalarına karşı daima saygılı oluşları ile saygı değeri pekiştirilmiştir. Bu konuda kitapta bazı örnekler şu şekildedir: “Aman hocam size saygısızlık olur...” (Tüfek, 2019b, 33) “Kişi sultan da olsa hükümdar da olsa hocaya saygısızlık etmezdi. Bu, hocadan ziyade ilme verilen kıymeti, hürmeti gösterirdi” (Tüfek, 2019a, 31). “Zira bana göre hocalık babalıktan ötedir. Hizmetinden ve talebeliğinden, onun isteği ve izni olmadan çıkarsam hocalık hakkını çiğnemiş olurum diye düşünüyorum. O yüzden bir talepte bulunmayacağım...” (Tüfek, 2019a, 45)

Bir Kelime Seyyahı romanında dedikodunun yanlışlığı üzerinde durulur ve başkaları yokken haklarında kötü konuşmak çirkin olarak gösterilir. Bu durum insanların saygıyı her zaman hak ettiklerinin, söylenecek bir söz varsa yüzlerine karşı söylenmesi gerektiğinin altını çizmektedir. Bu durum, romanda şu sözlerle dile getirilmiştir:

“Aşçıbaşı, Numan'ı uyardı:

_Numan, düzgün konuş.

_Öyle değil mi ama durduk yere gelip burada bizi ne diye azarlıyor ki?

_ Öyle bile olsa o, Muhammet Buğra Han'ın eşidir. Saygıda kusur etmek olmaz” (Tüfek, 2018a, 25).

5.3. Tevazu

Tevazu kişinin tüm meziyetlerinin ortaya koyduğu iyi işlerin farkında olmasına rağmen kendini diğer insanlardan üstün görme korkusundan imtina ederek kibirden, gösterişten kaçınması ve nefsinin aşığılmasıdır. Tüfek de romanlarında bu değerinin önemine şöyle dikkat çeker: “Meydanda düzenlenen kargı kullanma yarışmasında son üç senede olduğu gibi yine Mahmut birinci gelmişti. Meydana toplanan halk onu alkışlıyordu. Mahmut ise büyük bir alçakgönüllülükle başını önüne eğmiş dedesine doğru yürüyordu” (Tüfek, 2018a, 17).

Simurg'a Yolculuk romanında Hüseyin, bir derste dönemin ünlü şairlerinden olan, şiir hocaları Lütfi Efendi'ye Ali'nin şiir yazdığını söyler. Lütfi Efendi de Ali'den bir şiirini duymak ister. Ali utana sıkıla okuyunca hocası, heyecanla yerinden kalkıp Ali'nin yanına gider ve onu alından öper (Tüfek, 2019, 12). Romanda Ali karakteri aslında şiirlerinin sınıftaki diğer çocuklardan daha iyi olduğunu bilir, şiirini utana sıkıla okuması alçakgönüllülüğündendir.

Simurg'a Yolculuk romanında bilginin kişiyi alçakgönüllü yapmasından bahsedilir. Şüphesiz ki bildikleriyle övünmek değil bilmediğim daha neler var diye düşünmek kişiyi ilme, âlim olmaya yakınlaştıracaktır. Bu durumun altı romanda şu sözlerle çizilir: “Öğrendiği her yeni bilgi kendisini, bilgiçliğe ve bencillığe düşürmüyor, aksine daha da alçak gönüllü yapıyordu. Kim bilir bilmediğim daha neler var diye düşünüyor, hocasına layık bir talebe olamamaktan korkuyordu” (Tüfek, 2019a, 53).

5.4. İncelik / Duyarlılık

Simurg'a Yolculuk romanında Ali, arkadaşı Hüseyin hükümdar olduğu için onunla olan ilişkisinde araya mesafe koyar. Aralarında eskiden var olan samimiyeti resmiyete döndürmeye çalışır. Çünkü arkadaşı da olsa o bir hükümdardır. Herkesin ona saygı duyması gerektiğini düşünür. Artık hükümdar olan arkadaşına olan mesafeli yaklaşımının sebebi sorulunca Ali Şîr şöyle izah eder: “Siz artık Herat’ın hükümdarısınız, size saygıda kusur etmem doğru olmaz. Hem diğer devlet adamlarının nazarında itibarınızı azaltacak, sizi zor durumda bırakacak bir söz söylemekten korkarım. Mesafe dildedir efendim, gönülde değil...” (Tüfek, 2019a, 65) Ali Şîr’in bu davranışı bir has-saslık, incelik örneğidir.

Hayal kurmak, kişiyi ümitlendirmesi, belli bir ideale odaklanmayı sağlaması açısından sağlıklı bir eylemdir ve insanlar hayal kurarlar. Kurduğu hayallere dostlarını da ortak etmekse tam bir incelik. Bu inceliği, *Mutluluk Bilgisi*’nde Mehmet karakterinde görmek mümkündür: “Durmadan hayaller kurar ve dostlarını da hayallerine ortak olmaya çağırırdı” (Tüfek, 2018b, 14).

Kelimelerin Işığ romanında Ahmet’in, okul çıkışı eve dönmekte geç kalıp annesini meraklandığı zaman ona “Hakkını helal et anneciğim, okul çıkışında Cemal ile oyalandık biraz” (Tüfek, 2019b, 21). demesi bir incelik örneğidir ve Ahmet annesinin gönlünü böylelikle almayı bilmiştir. Günümüzde ebeveynlerle çocukları arasında, iletişimde sorunlar yaşanmaktadır. Ebeveynlerden beklenen çocuklarının kendi çocuklukları gibi bir çocukluk yaşamadıklarını anlayıp empati yapmalarındır. Çocuklardan beklenen de ebeveynlerine karşı daha kibar olmalarıdır. Kaybedilen incelikler ve bir-bimize çok gördüğümüz nezaket toplumsal hayatta huzuru azaltmaktadır.

Yine *Kelimelerin Işığ* romanında Ahmet’in, arkadaşı Muharrem’in yenilgiyi kabullenemeyeceğini hissedince bir bahane ile oyundan çekilmesi onun ne kadar ince bir insan olduğunu gösterir. “Altı üstü bir oyun ama Muharrem bunu çok büyütüyor ve yenilmeyi kabullenemiyor. Bana yenilseydi içindeki hırsı körüklemiş olacaktım. Muharrem onu yenebileceğimi anladı ve çok kaygılandı. Oysa benim böyle bir kaygım yoktu. Oyunu bitirmenin en doğrusu olacağını düşündüm” (Tüfek, 2019b, 18-19).

Huzursuzluk; toplumu değiştirmek, daha iyi duruma getirmek için aydın kişilerde olması gereken bir duygudur. Duyarlı, ince insanlar kendilerini sorumlu hissederler ve huzursuz olurlar. Bu bölümde yazar, âlim duyarlılığını âlimin de halktan kopuk olmadığını göstermeyi hedefler: “Hocam içimden gülmek, eğlenmek gelmiyor. Kalbimin üzerinde öyle ağır bir yük var ki... Sanki bendeki bu derdin çaresi bir türlü bulunmayacak. Halkımı böyle bir cehalet içinde gördükçe, hele bilgili olduklarını söyleyenlerin içinde bulunduğu cehalete şahit oldukça üzülüyorum. Genç şair arkadaşlarımla sohbet ediyorum, onların düştükleri ümitsizlik ise beni büsbütün kahrediyor, bir şey yapamamak üzüyor” (Tüfek, 2019a, 57).

6. Ekonomik Değerler

6.1. Çalışkanlık

Çalışmayı çok seven, işten kaçmayan, çok çalışan kimseler için çalışkan sıfatı kullanılır. Çalışkanlık başarının olmazsa olmazlarından. İncelenen romanlarda hayatları anlatılan örnek şahsiyetlerin en göze çarpan özellikleri, çalışkan olmalarıdır. Çalışkanlıkla ilgili incelenen kitaplarda geçen ifadeler aşağıdaki gibidir:

“Yusuf, sınıftaki en çalışkan öğrenciydi. Hocanın sorduğu sorulara her zaman verecek bir cevabı olurdu. Böyle olunca da diğer öğrencilerin tembelliği gözden kaçabiliyordu. Dolayısıyla arkadaşları onun varlığından çok hoşnuttu. Herkes onu severdi. Son derece sakin, dingin ve insana huzur veren bir hâli vardı” (Tüfek, 2018b, 14).

Bir Kelime Seyyahı adlı kitapta günü boş geçirmek kişiye kendisini kötü hissettiren bir duygu olduğu için bundan kaçınılır ve dolu dolu geçirilen bir gün için yaratıcıya şükredilir. “Bugünü de boş geçirmediği için Allah’a şükredip yatmaya hazırlandığı sırada kapisinin tokmak sesini duydu” (Tüfek, 2018a, 40).

Okulda öğrendikleriyle yetinmemek, sürekli okumak, gözlem yapmak ve düşünmek romanlarda başarının anahtarı olarak verilmiştir. *Mutluluk Bilgisi* adlı romanda da nasıl çalışılır, nasıl başarılı olunur konusunda özellikle genç okurlara yol gösterilmiştir. “Küçük yaşta Türkçenin yanı sıra Arapça ve Farsça öğrendi. Dil öğrenmeye olduğu kadar şiire de merakı vardı. Kendisini bu alanlarda iyi yetiştirmeye çalışıyor, medresede öğrendikleriyle yetinmeyip devamlı okuyor, gözlemliyor ve düşünüyor” (Tüfek, 2018b,10).

Kelimelerin Işığ romanında Ahmet, çalışkan çok azimli bir çocuktur. Gözleri görmemesine rağmen iyi eğitim alması, hoca olması, kitap yazması bu çalışkanlığı ve azmi sayesinde olmuştur. “Öğretmenin derste anlattıklarını can kulağıyla dinliyor, âdeta sözlerini zihnine kazıyordu. Okulda başarılıydı. Salih Hoca’sı ondaki azmi ve gayreti diğer çocuklara örnek gösterirdi” (Tüfek, 2019b, 20).

6.2. Azim

Azim, bir işi yapma konusunda büyük bir kararlılıkla çaba sarf etmek demektir. Kişileri çalışkanlıklarının yanında başarıya ulaştıran bir etkidir. Azim, eğitim ortamında da başarıyı yakalamak için hem eğitimcilere hem de öğrencilere kazandırılması gereken bir değerdir. *Simurg’a Yolculuk* romanında Hüseyin Baykara, “Soydaşlarımızı birleştirirken önüme çıkan her engeli aşmak istiyorum” (Tüfek, 2019a, 35-36). diyerek ne kadar azimli olduğunu ortaya koyar. Yine aynı romanda iki çok iyi arkadaş olan Hüseyin Baykara ve Ali Şir Nevâî hakkında “İdealleri uğruna çıktıkları bu yolda yürürken yorulmalar da vazgeçmediler” (Tüfek, 2019a, 37). denilerek ne kadar kararlı oldukları vurgulanmaktadır.

İlim yolunda yürürken azim gereklidir. Çünkü ilim yolu meşakkatlidir, engellerle doludur. Âlim, bir eser ortaya koyarken de azimli olmalıdır. Bir eser ortaya koymak da

çok meşakkatlidir. Bunu başaranların ne denli rahatladıkları, huzura erdikleri görülür. Bunun bir örneği de “Türkçenin Muhafızları” serisinin dördüncü eseri olan *Simurg’a Yolculuk*’ta verilir. Uzun ve zorlu bir yolu başarıyla tamamlayan Ali Şir Nevâî’nin azmi, sabrı ve çabası eserde şöyle anlatılır: “Molla Câmî’nin vefatı üzerine Ali Şir Nevâî iyice içine kapanmıştı. Hocasının istediği gibi kalemini elinden hiç bırakmıyordu. Gece gündüz durmadan yazıyordu. Hayatının bu dönemi yazılı eser verme bakımından çok bereketli geçti. İlk olarak, vefat eden hocası Molla Câmî’yi anlattığı ‘Hamsetü’l Mutehayyirin’ adlı eserini yazdı. Sonra da yazdığı mektupları topladığı ‘Münşeat’ adlı eseri olmak üzere onlarca eser verdi” (Tüfek, 2019a, 94).

Mutluluk Bilgisi romanında Yusuf, on sekiz ay boyunca durup dinlenmeden çalışır. Eseri tamamladığında tarih 1070 yılını gösterir. Balasagunlu Yusuf yaşlanmış ve sağlıklı bu yoğun çalışmadan dolayı olumsuz etkilenmiştir. Çok kilo vermiş, gözlerinin ferisi sönmüştür ama ruhunda sonsuz bir huzur vardır (Tüfek, 2018b, 52).

Sonuç

Çocuk edebiyatına dört romanla giriş yapan Özgür Aras Tüfek, edebiyat tarihinin önemli isimlerini eserlerine taşıyarak Türkçenin zenginliği, dil duyarlılığı konusunda farkındalık yaratmaya çalışmış ve çocuk edebiyatına yeni bir soluk getirmiştir. Eserlerini İstanbul Türkçesi ile kaleme alan, uzun tasvirlerden ve cümlelerden kaçınarak yalın bir anlatımı tercih eden yazar, sözcük öğretimi üzerinde hassasiyetle durmuştur. Buna ek olarak sözcüklerin köken bilgisini vermenin yanında sözlüklerde yer alan eski Türkçe sözcükleri hatırlatma, anlamı bilinmeyen sözcükleri açıklama yoluna gitmiştir. Türk diline hizmet etmiş dört değerli isimle rol model karakterler oluşturularak ana dilinin bilincine varmış, Türkçenin zenginliğinin farkındalığına sahip idealist genç bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmada elde edilen sonuçlardan biri, ana karakterlerin öğrenme aşkına, öğretme aşkına sahip çalışkan, adil, mütevazı insanlar olmalarıdır. Bunun yanında karakterlerin yardımlaşmaya önem vermesi, sevgi ve saygının değerini bilmesi, vatan sevgisini ve ilim aşkını birçok şeyden üstün tutması da dikkat çekicidir.

Özgür Aras Tüfek’in incelenen çocuk romanları; Türklük bilincini, anadile bağlılığı, geleneksel Türk kültürünü ve maddi ve manevi değerleri yansıttığı için ayrıca önem arz etmekte ve değerler açısından okuru da bilinçlendirmektedir. Değerlerin açık ya da örtük bir şekilde işlendiği Tüfek’in romanlarında kimi zaman doğrudan nasihat edildiği kimi zaman da kahramanların başından geçen olaylar ya da diyaloglar aracılığıyla değer eğitiminin gerçekleştiği araştırma sonucunda ortaya çıkmıştır. Araştırmayı, sorgulamayı, aklı, adaleti ve insani değerleri daima öne alan bireyler yetiştirmeyi hedefleyen Özgür Aras Tüfek’in romanlarına değer eğitimi açısından bakıldığında “adalet, saygı, sevgi, yardımseverlik” gibi MEB’in belirlediği kök değerlere yer verildiği tespit edilmiştir. *Bir Kelime Seyyahı* adlı eserinin ana eksenini bilimsel değerler üzerinden ilim aşkı üzerine kurgulayan yazar; bunu çift yönlü olarak en çok

öğrenme aşkı ve öğretme aşkı ile aktarmaya çalışmıştır. Araştırmanın sonuçlarından birisi de incelenen dört kitapta da çalışmanın değeri, bilginin gücünün ön plana çıkartılması ve hayat boyu öğrenmenin insan hayatındaki önemine dikkat çekilmesidir. Ayrıca gerçeğin, bilginin, mutlak doğrunun peşinde koşan örnek karakterler yaratarak çocukları akılcı, eleştirel, entelektüel ve bilimsel değerleri olan bireyler olma konusunda özendirmiştir. Türk düşünür ve yazarlarının azim ve çalışkanlığına vurgu yapılan eserlerde bilimsel değerlerin yanında örnek insanda bulunması gereken tevazu, incelik/ duyarlılık, saygı ve iyilik eserlerde ele alınan diğer önemli değerlerdir. İnsanın yaşadığı çevreden ayrı ve bağımsız olamayacağı düşüncesiyle insana verilen değerle birlikte tabiat bilinci de değerler eğitimi bağlamında araştırmada elde edilen bir diğer sonuçtur.

Sonuç olarak yazar Özgür Aras Tüfek'in ilköğretim düzeyindeki çocuk kitaplarının bilimsellik değeri başta olmak üzere sosyal, ahlaki, siyasi ve estetik değerler bakımından zengin olduğu görülmüştür. Özgür Aras Tüfek'in "Türkçenin Muhafızları" serisi romanlarında tespit edilen değerlere bakıldığında Allport, Lindzey ve Vernon (1960)'un 6'lı değer tasnifinin her birine giren değerler olduğu görülmektedir. Bu tasnife göre Özgür Aras Tüfek'in "Türkçenin Muhafızları" serisi romanlarında en çok sosyal değerlere yer verilmiştir. En az yer verilen değerler ise estetik ve siyasî değerlerdir. Öğrencilere kazandırılması gereken pek çok değer, "Türkçenin Muhafızları" serisinde Türk diline hizmet etmiş önemli yazarların kahramanlaştırılması yoluyla aktarıldığı söylenebilir. Çalışma sonucunda elde edilen sonuçlardan hareketle "Türkçenin Muhafızları" serisi, ders içi veya ders dışı değer eğitimi etkinliklerinde materyal olarak kullanılabilir.

Kaynakça

- AKBAŞ, Oktay (2008). "Değer Eğitimi Akımlarına Genel Bir Bakış", *Değerler Eğitimi Dergisi*, Aralık 2008, Cilt 6, No. 16, ss.9-27.
- ARSEVEN, Tülin (2005). "Mesaj Açısından Çocuk Kitapları". *Hece Dergisi (Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı)*, ss.104- 105.
- AYDIN, Mehmet Zeki (2010). "Okulda Değerler Eğitimi", *Eğitime Bakış*, Ankara, Yıl:6, S.18, ss.16-19.
- CRESWELL, John W. (2017). *Nitel Araştırmalar İçin 30 Temel Beceri*. Çev. Hasan Özcan. Anı Yayıncılık, Ankara.
- CÜCELOĞLU, Doğan (1999). *Anlamlı ve Coşkulu Bir Yaşam İçin Savaşçı*, Sistem Yayıncılık, İstanbul.
- ÇILGIN, SINAR Alev (2007). *Çocuk Edebiyatı*, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul.
- EKİZ, Durmuş (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (Genişletilmiş 2. baskı), Anı Yayıncılık, Ankara.

- FİDAN, KURTDEDE Nuray (2009). "Öğretmen Adaylarının Değer Öğretimine İlişkin Görüşleri", **Kuramsal Eğitimbilim**, C. 2, S.2, ss.1-18.
- GÜVEN, Ahmet Zeki (2014). **Değerler Eğitimi ve Türkçe Derslerinde Değerlerin Kullanımı**, Palet Yayınları, Konya.
- KIBRIS, İbrahim (2010). Çocuk Edebiyatı (4. baskı), Kök Yayıncılık, Ankara.
- MEB, (1973). **Millî Eğitimin Genel Amaçları**, Millî Eğitim Temel Kanunu. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/temkanun_0/temelkanun_0.html, 2 Şubat 2020.
- MEB, (2018). **Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı**, <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=353>.
- MEB, (2019). **İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)**. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- TULUMCU, Feride İde ve TULUMCU, Fatih Mehmet (2015). "İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Dersi Programlarında Yer Alan Değerler", **Değerler Eğitimi Dergisi**, Cilt 13, No. 29, ss.535-560.
- TÜFEK, Özgür Aras (2018a). **Bir Kelime Seyyahı, Kaşgarlı Mahmut Romanı**, Türkçenin Muhafızları- 1, Erdem Yayınları, İstanbul.
- TÜFEK, Özgür Aras (2018b). **Mutluluk Bilgisi, Yusuf Has Hacib Romanı**, Türkçenin Muhafızları- 3, Erdem Yayınları, İstanbul.
- TÜFEK, Özgür Aras (2019a). **Simurg'a Yolculuk, Ali Şîr Nevâî Romanı**, Türkçenin Muhafızları- 2, Erdem Yayınları, İstanbul.
- TÜFEK, Özgür Aras (2019b). **Kelimelerin Işığı Edip Ahmet Yüknekî Romanı**, Türkçenin Muhafızları- 4, Erdem Yayınları, İstanbul.
- YILDIRIM, Ali ve ŞİMŞEK, Hasan (2008). **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- TÜFEK, Özgür Aras, (2018). **Türkçe'nin Felsefesini Çocuklara Öğretiyoruz**, [www.https://www.yenisafak.com/hayat/turkcenin-felsefesinicocuklar-ogretiyoruz-3257225](http://www.yenisafak.com/hayat/turkcenin-felsefesinicocuklar-ogretiyoruz-3257225), 03.02.2020.
- ULUSOY, Kadir (2016). "Tarih Öğretmenlerine Göre Türkiye'de Birlik Beraberliğin Güçlenmesi ve Uzlaş Kültürünün Geliştirilmesi Sürecinde Gerekli Ortak Değerler", **Değerler Eğitimi Dergisi**, Aralık, C.14, No. 32, ss.103-126.